Ulkoministeriö Neuvostoraportti EU/6/2023-UM-94

Kaplas Otto 26.5.2023

EU/YUTP/Neuvostoraportti ulkoasiainneuvostosta 22.5.2023

Kokous

Ulkoasiainneuvosto 22.5.2023

Venäjän sotilaallinen hyökkäys Ukrainaan –keskustelussa todettiin laajasti tarve Ukraina-tuelle pitkällä aikavälillä, pakotepaineen ylläpitäminen Venäjää kohtaan sekä globaali vaikuttamistyö. Lisäksi esillä olivat pakotteiden kiertämisen estäminen, 11. pakotepaketti, Euroopan rauhanrahasto ja ammushankinnat.

Ulkoministerit keskustelivat Afrikan sarven tilanteesta ja keskeisistä maakohtaisista haasteista Sudanissa, Somaliassa, Etiopiassa, Djiboutissa, Eritreassa ja Keniassa. Keskusteluun osallistuneet maat kannattivat yleisesti ottaen AU-johtoisen kansainvälisen rauhanvälityksen koordinoimista Sudanissa ja siviilitoimijoiden sisällyttämistä poliittisiin keskusteluihin. Suhteiden normalisointi Etiopian kanssa sai kannatusta. On kuitenkin huomioitava vastuuvelvollisuuskysymykset ja maassa edelleen jatkuvat alueelliset konfliktit. Somalian osalta ministerit pitivät uutta EU-Somalia -tiekarttaa tervetulleena ja kannattivat vuoropuhelun jatkamista.

EU:n ja Länsi-Balkanin maiden ulkoministereiden epävirallisella lounaalla esillä oli yhteistyön tiivistäminen mm. energia-ja ruokaturva sekä hybridin ja kyberin osalta. Lisäksi keskusteltiin Länsi-Balkanin maiden liittymisestä EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittisiin kantoihin sekä Kosovon ja Serbian suhteiden normalisointiin tähtäävästä dialogista.

Ajankohtaisissa aiheissa lyhyesti esillä mm. Tunisia, Etyj, ja Keski-Aasia.

Venäjän sotilaallinen hyökkäys Ukrainaan

Korkea edustaja alusti keskustelun toteamalla EU:n toiminnan kolme pilaria: Ukrainan tukeminen, pakotepaineen ylläpitäminen Venäjää kohtaan sekä globaali vaikuttamistyö.

EU:n yhteisten ammushankintojen osalta kerrottiin Ukrainan pyynnöstä saada tykistöammuksia, sekä tavoitteesta toimittaa miljardin euron edestä ampumatarvikkeita toukokuun loppuun mennessä. Katsottiin, että yhteisiä tilauksia tulisi saada sisään mahdollisimman nopeasti ja jatkaa kolmannen vaiheen ammushankintojen suunnittelua ja eurooppalaisen puolustusteollisuuden kykyjen kehittämistä.

Euroopan rauhanrahastosta (EPF) annettava 8. tukipaketin toivottiin tulevan hyväksytyksi mahdollisimman nopeasti, kuten myös 11. pakotepaketin. Uuteen pakotepakettiin liittyvä keskustelu keskittyy mahdollisuuksiin asettaa pakotteita kolmansissa maissa toimiviin yrityksiin.

EU:n pakotekoordinaattori, erityisedustaja David O'Sullivan raportoi toiminnastaan pakotteiden kiertämisen estämiseksi ja totesi, että tulee keskittyä toimeenpanoon EU-alueella sekä toimiin kiertämisen estämiseksi kolmansissa maissa. EU:n tulee puuttua EU-alueella toimivien yritysten pyrkimyksiin kiertää pakotteita. Kolmansien maiden suhteen EU tarvitsee kiertämisen estämiseen vaikuttamiseksi sekä kannustavia että pakottavia välineitä.

Jäsenmaiden keskustelussa todettiin laajasti tarve Ukraina-tuelle pitkällä aikavälillä: yhtenäiseen ja koordinoituun kansainväliseen vaikuttamistyöhön tulee panostaa, kansainvälisen ruokaturvan edistämiseksi tulee tehdä töitä ja on tärkeää antaa tuki Zelenskyin rauhansuunnitelmalle. Ukrainan jälleenrakennus sekä EU-jäsenyysnäkymä ovat keskeisiä tapoja tukea Ukrainaa. Venäjän vastuuvelvollisuuden toteuttamiseksi luotavasta mekanismista tulisi saada EU:n yhtenäinen kanta, joka huomioi Ukrainan näkemykset ja kansainvälispoliittiset realiteetit.

Jäsenvaltiot asettuivat puheenvuorossaan tukemaan EPF:n kautta annettavaa 8. tukipakettia, pois lukien yksi jäsenmaa, joka ei ollut kahdenvälisen kysymyksen vuoksi valmis hyväksymään tukea tässä vaiheessa. Korkea edustaja ja jäsenmaa jatkavat keskustelua Ukrainan kanssa ongelman ratkaisemiseksi.

Jäsenvaltiosta suurin osa tuki **EPF:n** budjetin kasvattamista 3,5 miljardilla eurolla, EU:n yhteisten ammushankintojen edistämistä sekä 11. pakotepaketin edistämistä. Eräät jäsenmaat myös nostivat esille tarpeen edistää Valko-Venäjään kohdistuvia pakotteita. Keskustelua käytiin myös EU-pakotteiden ulottamisesta kolmansiin maihin osana kiertämisen estämistä. Myös EU:n sisäisen työn tärkeys pakotekierron estämiseksi tunnistetaan.

Korkea edustaja veti keskustelua yhteen ja totesi, vastuuvelvollisuuskysymyksestä tulee muodostaa EU:n yhteinen kanta. Valko -Venäjän pakotteissa tulee päästä eteenpäin. 11. pakotepaketista ei ole yksimielisyyttä ja jäsenvaltioiden tulee jatkaa keskusteluita yhteisen kannan löytämiseksi. Borrell pyrkii edistämään EPF:n 8. paketin hyväksymistä keskustelemalla Ukrainan kanssa.

Suomi ilmaisi tuen Ukrainan sotilaallisen tuen jatkamiseksi ml. EPF:n 8. tukipaketti ja katon nosto 3,5 miljardilla sekä kertoi kansallisesta materiaalituesta ja osallistumisesta EUMAM:iin. Tulee pitää yllä pakotepainetta 11. paketilla ja kiinnittää erityistä huomiota pakotteiden kiertämiseen. Kiinnitettiin huomiota myös Mustameren viljakuljetussopimukseen, ydinturvallisuuteen Ukrainassa, tuettiin Ukrainan rauhansuunnitelmaa sekä korostettiin vastuuvelvollisuutta ja EU:n yhteistä kantaa asiassa.

Afrikan Sarvi

Komissio totesi, että Etiopia on ollut positiivinen esimerkki Afrikan sarven alueella, mutta EU:n täytyy jatkaa vastuuvelvollisuuden vaatimista, mobilisoida resursseja maan vakauden tukemiseksi ja investoida maan rakenteelliseen muutokseen. Komissio työskentelee parhaillaan Etiopian monivuotisen ohjelman (MIP) hyväksymiseksi, jonka avulla on tarkoitus vastata Etiopian tarpeisiin hyödyntäen Global Gatewayta. Somalian osalta todettiin, että EU on sitoutunut edistämään maan poliittista ja turvallisuuskehitystä sekä edistämään perustuslain tarkasteluprosessia. EU-Somalia -yhteistyöstä julkaistiin 2. toukokuuta uusi tiekartta. EU edistää läpinäkyvyyttä ja vastuuvelvollisuutta valtionrakennuksessa Somaliassa. Sudanissa väliaikaisen tulitauon toivotaan helpottavan humanitaarisen avun toimittamista ja ihmisten perustarpeiden täyttämistä. Kriisillä on myös alueellisia vaikutuksia, sillä jopa miljoona ihmistä on joutunut jättämään kotinsa – komissio on alkanut valmistella alueellista tukipakettia näihin tarpeisiin vastaamiseksi. Mainittiin myös Horn of Africa Initiative työkaluna, jolla Eurooppa voi tukea alueen rauhaa kaupan ja infrastruktuurihankkeiden keinoin sekä toteuttaa Global Gateway -strategiaa. Jäsenmaita kannustettiin liittymään siihen tarkkailijoina tai täysjäseninä.

EU:n Afrikan sarven erityisedustaja painotti Afrikan sarven olevan strategisesti tärkeä alue, josta ovat kiinnostuneita monet toimijat. Somalian kanssa aikaansaatu yhteinen tiekartta helpottaa valtionrakennuksen edistämistä, Sudanissa tulisi olla Afrikan unionin johtama laaja koalitio, jonka tavoitteena tulisi olla luoda kestävä rauha. Kun rauhanprosessi saadaan käyntiin, on tärkeää valvoa vastuuvelvollisuuden toteutumista, pitää sotilasjohto erillään poliittisesta prosessista ja kuulla siviilitoimijoita.

Jäsenmaat tukivat alueellisten ja kansainvälisten välitysyritysten koordinoimista **Sudanissa** ja AU:n johtoroolia tässä. Korostettiin Sudanin poliittisen tulevaisuuden olevan siviilien käsissä, ja EU:n ehdotettiin järjestävän siviilitoimijoita yhteen tuovia tapahtumia. Lisäksi huomioituun pakolaistilanne ja Jeddassa sovitun väliaikaisen tulitauon tukeminen.

Jäsenmaat tukivat suhteiden normalisointia **Etiopian** kanssa ja siirtymän tukemista ottaen kuitenkin huomioon vastuuvelvollisuuskysymykset. Lisäksi jäsenmaiden puheenvuoroissa toivottiin alueellisten konfliktien ratkaisua, EU:n tiukempaa demokraattisten standardien noudattamisen vaatimista ja kannustamista, sekä avun toimittamisen tärkeyttä. **Eritrean** kanssa tulisi jatkaa suhteita.

Somalian osalta jäsenmaat pitivät uutta kumppanuutta tervetulleena ja kannattivat vuoropuhelun jatkamista. Jäsenmaiden puheenvuoroissa kannatettiin Somalian tukemista taistelussa islamisteja vastaan, mutta haluttiin varmistaa, että maa pystyy vastaamaan omasta turvallisuudestaan.

Jäsenmaan puheenvuorossa korostettiin **Djiboutin** strategista merkitystä, ja toimien lisäämistä Global Gateway –hankkeiden käynnistämiseksi maassa. Kerrottiin korkean edustajan tulevasta matkasta Djiboutiin kiittämään sen avusta evakuoinneissa ja keskustelemaan maan strategisesta roolista alueella.

Jäsenmaat kiittivät strategisen viestinnän **Afrikka-Task Forcen** perustamista, joka nähtiin tärkeänä, jotta EU pystyy torjumaan siihen kohdistuvaa disinformaatiota.

Jäsenmaiden puheenvuoroissa muistutettiin myös realistisesta suhtautumisesta Afrikan maiden suhteista **Venäjään ja Ukrainaan.** Monilla alueen mailla on historialliset suhteet Neuvostoliittoon ja Venäjä tukee monia Afrikan maita esimerkiksi YK:ssa.

Suomi painotti puheenvuorossaan Sudania mainiten, että poliittinen tyhjiö maassa mahdollistaisi muiden toimijoiden ja liikkeiden vaikutusvallan kasvamisen maassa. Konfliktin ratkaisussa on tärkeää tukea alueellisia organisaatioita välitysyrityksissä ja painottaa siviilien osallisuutta prosessissa. **Suomi** totesi, että Etiopian osalta EU:n on tuettava rauhansopimusta, mutta pidettävä vastuuvelvollisuus mukana. Lisäksi etnisten ryhmien välillä tarvitaan kansallista vuoropuhelua**.**

Länsi-Balkan

Ulkoministerit tapasivat Länsi-Balkanin kollegansa epävirallisella lounaalla, jossa esillä oli EU:n ja Länsi-Balkanin maiden yhteistyön tiivistäminen mm. energia-ja ruokaturva sekä hybridi- ja kyberyhteistyön osalta. Lisäksi keskusteltiin Länsi-Balkanin maiden liittymisestä EU:n kantoihin ulko- ja turvallisuuspolitiikassa sekä Kosovon ja Serbian suhteiden normalisointiin tähtäävästä dialogista.

Suomi tuki puheenvuorossaan Länsi-Balkanin maiden eurooppalaista perspektiiviä, kiitti EU-kantoihin yhtyneitä kumppaneita sekä korosti Kosovon ja Serbian rakentavaa suhtautumista EU-johtoisessa normalisaatiodialogissa.

Ajankohtaiset aiheet ja muut asiat

Ajankohtaisissa aiheissa käsiteltiin Tunisiaa ja maan ajankohtaista tilannetta sekä EU:n ja Tunisian suhteita Portugalin ja Belgian ulkoministereiden vierailun perusteella, EU:n ja Arabiliiton välistä tulevaa ministerikokousta kesäkuussa, Keski-Aasiaa ja Etyjin vuoden 2024 puheenjohtajuutta.

UAN hyväksyi kolmet neuvoston päätelmät koskien humanitaarista rahoitusvajetta, kyberturvallisuutta ja siviilikriisinhallintakompaktia.

Suomen edustajat
Ulkoministeri Pekka Haavisto ja virkamiesvaltuuskunta